

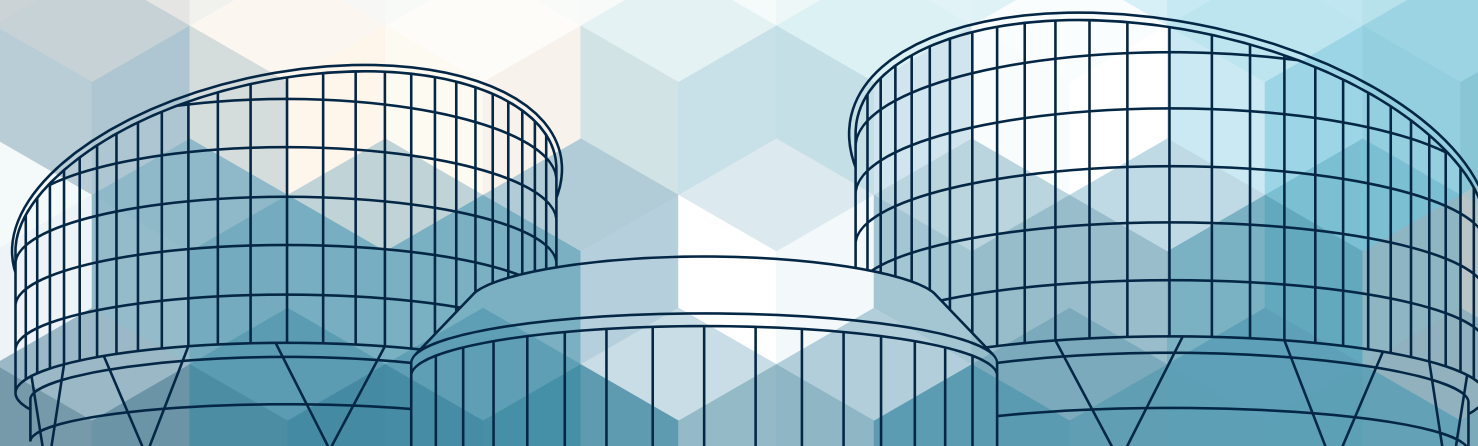
Пројекат финансира
Европска унија

 ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО
ПРАВДЕ

Приватни живот

Изјава о ограничењу одговорности. Ова публикација је израђена уз помоћ Европске уније. Садржај ове публикације искључива је одговорност пројекта „Подршка Европске уније Правосудној академији“ и ни у ком случају не одражава ставове Европске уније.

Приватни живот

КАКО КОНВЕНЦИЈА ШТИТИ ОД МЕШАЊА У ПРИВАТНИ ЖИВОТ У КОНТЕКСТУ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА?

ЧЛАН 8 КОНВЕНЦИЈЕ ГЛАСИ:

- „1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.
2. Јавни власти неће се мешати у вршење овог права, **сем** ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересу националне безбедности, јавне безбедности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.“

МЕЂУТИМ, ШТА СЕ СМАТРА „ПРИВАТНИМ ЖИВОТОМ“ У ПРАКСИ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА?

ШТА ЈЕ ТО „ПРИВАТНИ ЖИВОТ“?

Не постоји искључива дефиниција појма „приватни живот“ у смислу члана 8 Конвенције, већ Европски суд од случаја до случаја утврђује да ли постоје чињенице које могу да се подведу под појам „приватни живот“ или не.

Према досадашњој пракси Европског суда, тај појам се првенствено односи на приватност одређеног лица. Приватност јесте сфера живота унутар које је лице слободно да развија своју личност, искључујући из тога спољни свет у потпуности или делимично, сходно сопственим жељама.

Приватни живот је, међутим, шири од појма приватности, јер укључује и одређени степен права на успостављање и одржавање односа са другим људима.

Такође, потребно је имати у виду да док Европски суд у појединим пресудама изричито прецизира да је дошло до повреде више различитих аспекта члана 8 (нпр. у предмету *Нимиц против Немачке* право на приватни живот и право на дом (пара. 32-38), односно у предмету *Клас и други против Немачке* је испитивао да ли се ради о мешању у право на приватни живот, породични живот и преписку (пара. 41), у другим предметима само уопштено наводи да је дошло до повреде члана 8 без прецизирања о којем се тачно аспекту члана 8 ради.

ПРИМЕРИ ЧИЊЕНИЦА И ОДНОСА КОЈИ СПАДАЈУ ПОД „ПРИВАТНИ ЖИВОТ“ ИЗ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА:

Име и фотографија одређеног лица:

Објављивање фотографије, чак и када се ради о јавној личности, као и пропуштање државних органа да забране објављивање фотографије представља повреду права на поштовање приватног живота;

Снимање фотографије од стране трећег лица без прибављања претходног пристанка доводи у начелу до повреде права на поштовање приватног живота, без обзира да ли је праћено даљим објављивањем или изношењем фотографија у јавност.

Физички и психички интегритет одређеног лица:

Ефикасна примена кривичноправних механизма успостављених у циљу заштите физичког интегритета лица (у конкретном случају радило се о наношењу физичких повреда) захтева да кривични поступак буде спроведен на начин који омогућава доношење правноснажне осуђујуће пресуде уколико су за то испуњени услови. Када таква пресуда изостане због застарелости кривичног гоњења услед неефикасности суда, кривично-правни механизми нису примењени у складу са чланом 8 Конвенције.¹

Вон Ханновер против Немачке (бр. 2), пара. 5-99

Реклос и Давоурлис против Грчке, пара. 40

Исаковић Видовић против Србије, пара. 47, 58-59, 64; Сандра Јанковић против Хрватске, пара 45, 57-58

¹ Анализа пресуде Исаковић Видовић против Србије налази се у одељку под називом „Анализе пресуда“.

Сексуална оријентација:

Европски суд је нашао да само постојање кривично-правних прописа који инкриминишу споразумне хомосексуалне односе између одраслих мушкараца (без обзира што у конкретном случају дато лице није оптужено за извршење прописаног кривичног дела) представља повреду права на поштовање приватног живота (*Даун против Уједињеног Краљевства*, пара. 40, 41-63; *Лески и други против Уједињеног Краљевства*, пара. 33-51).

Пословна способност:

Европски суд је утврдио да наступило ограничење пословне способности представља мешање у вршење подносиоачевог права на поштовање приватног живота, будући да употребљена средства нису била сразмерна циљевима којима се тежило. Наиме, подносиоцу је значајно ограничена пословна способност на основу одлука донетих у поступцима који су садржавали бројне мањкавости. Национални системи приликом установљивања делотворних судских механизма за поступање по захтевима несносних тужилаца, не би требало да прибегавају додатним мерама које погађају њихову пословну способност.

Даун против Уједињеног Краљевства, пара. 40, 41-63; Лески и други против Уједињеног Краљевства, пара. 33-51

Салонтаји-Дробњак против Србије, пара. 144-145)

Односи између хранитеља и деце о којима се брину:

Комисија је утврдила да је приватним животом обухваћено у одређеној мери и право на успостављање и одржавање односа са другим лицима. Стога би налог о раздвајању детета од хранитеља, који је годинама бринуо о њему и са којим је развио изразиту присност, свакако имао утицај на подносиоачево право на поштовање приватног живота.

Односи са другим људима који се не заснивају на довољно чврстим везама да би потпали под „породични живот“:

Тако је, на пример, Комисија нашла да односи између невенчаних парова, тачније вереника који су се само једном видели, али се редовно дописују док је један од њих на издржавању казне затвора, спадају у породични живот у смислу члана 8. Стога би територијално премештање затвореника у начелу могло да доведе до повреде члана 18.

Икс против Швајцарске, пара. 2

Вејкфилд против Уједињеног Краљевства

ПРИМЕРИ ИЗ ПРАКСЕ КАДА ЕВРОПСКИ СУД НИЈЕ ПРИЗНАВАО ПОСТОЈАЊЕ „ПРИВАТНОГ ЖИВОТА“

Однос између власника и његовог кућног љубимца;

Однос између лица и његовог леша, тачније ДНК анализа спроведена на ексхумираном лешу покојника у циљу утврђивања сродства не представља повреду његовог права на поштовање приватног живота.

Икс против Исланда

Кристин Филтинборг Мортесен против Данске, стр. 9

ПРИВАТНИ ЖИВОТ И ОБАВЕЗЕ ДРЖАВЕ

У погледу мешања у право на поштовање приватног живота, услова који морају да се кумулативно испуне да би мешање било допуштено, као и поделе на позитивне и негативне обавезе види концепт о праву на дом.

ПРИВАТНИ ЖИВОТ У КОНТЕКСТУ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Задатак државних органа који учествују у кривичном поступку је да воде рачуна да свако мешање буде у складу с чланом 8 став 2 Конвенције, односно да буде „законито“ те „неопходно у демократском друштву у интересу националне безбедности, јавне безбедности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других“.

У пракси Европског суда најчешћи су следећи случајеви у којима долази до повреде „обавезе“ државе, односно до мешања које не испуњава три прописана кумулативна услова

- ① Одређивање и спровођење тајних мера праћења, снимања и надзора комуникације осумњиченог;
- ② Претресање стана и других просторија осумњиченог;
- ③ Отварање и прегледање преписке лица лишених слободе;
- ④ Држање ДНК базе података о могућим извршиоцима кривичних дела;
- ⑤ Одсуство равнотеже између права на одбрану окривљеног и права жртве на поштовање приватног живота;

- ⑥ Недовољно ефикасно спровођење кривично-правних механизма којима би требало да се пружи одговарајућа заштита физичком и психичком интегритету оштећеног као битном аспекту приватног живота.

1

ОДРЕЂИВАЊЕ И СПРОВОЂЕЊЕ ТАЈНИХ МЕРА ПРАЋЕЊА, СНИМАЊА И НАДЗОРА КОМУНИКАЦИЈЕ ОСУМЊИЧЕНОГ

Тајне мере праћења, снимања и надзора комуникације осумњиченог за одређено кривично дело саме по себи нису противне члану 8 Конвенције, уколико су оне неопходне у демократском друштву ради заштите јавне безбедности и спречавања нереда или криминала.

Осумњичени по природи ствари (захтев тајности), не може да учествује у поступку у којем се одређују такве мере. Европски суд тражи да у таквој ситуацији постоје довољне гаранције против злоупотребе безбедносног апарата. Неопходно је да постоји систем надзора (пожељно судског) која ће да процени законитост и неопходност такве врсте мешања у приватни живот лица.

Ако таква процена није никада направљена или је очигледно погрешна, доћи ће до повреде права на поштовање приватног живота.

ПРИМЕРИ ИЗ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА:

На образложени предлог специјалног одељења јавног тужилаштва за борбу против организованог криминала, домаћи суд је одредио тајни надзор и

*Драгојевић
против Хрватске,
пара. 97-102*

*Леандер против
Шведске, пара. 51*

снимање комуникације осумњиченог за трговину опојним дрогама која се обавља путем телефона. Домаћи суд је прихватио тај предлог, уз врло кратко и формално образложење, не упуштајући се при томе у процену, нити дајући образложење да ли је та мера неопходна из угла кривичног гоњења тог лица или иста сврха може да се оствари и мером којом би се мање задирало у приватни живот осумњиченог.

Законске одредбе морају да буду довољно јасне, тако да на одговарајући начин, укажу на околности под којима постоји овлашћење државних органа да се тајно мешају у право на приватни живот грађана, као и услова под којима то смеју да чине.

2

ПРЕТРЕСАЊЕ СТАНА И ДРУГИХ ПРОСТОРИЈА ОСУМЊИЧЕНОГ

Слично као и код тајног надзора и снимања комуникација, Европски суд признаје да је претресање стана и других просторија осумњиченог, којим се по природи ствари задире у његов приватни живот, понекада потребно и неопходно ради прикупљања доказа о кривичном делу. Међутим, и у том случају потребно је да постоје и законска и друга потребна решења (ефикасни судски надзор у облику претходне судске дозволе за претресање), који могу да елиминишу сваку опасност од злоупотребе.

*Нимиц против
Немачке, пара.
32-38*

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА:

Иако је претресање дома подносиоца представке било обављено на основу одговарајућег налога суда, тај налог био је превише уопштен, а само претресање је обухватило одређене материјале који су потицали из професионалне активности подносиоца представке (адвоката), те за које је он био везан дужношћу чувања професионалне тајне. Будући да немачко право није понудило никаква јемства од могуће злоупотребе, утврђена је повреда права на поштовање приватног живота и дома, у који спада и пословна активност подносиоца представке.

Напомена: Битно је имати у виду да је у конкретном случају поред повреде права на поштовање приватног живота, Европски суд утврдио и повреду права на дом. Стога је овај предмет анализиран и у оквиру концепта „право на дом“.

3

ОТВАРАЊЕ И ПРЕГЛЕДАЊЕ ПРЕПИСКЕ ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ

Према пракси Европског суда, посебна заштита коју ужива тајност преписке између окривљеног у притвору и његовог браниоца значи да је државним органима допуштено да ограниче тај вид комуникације само у изузетним случајевима када постоји основана сумња у то да је у њој дошло до злоупотребе која води ометању кривичног поступка.

ПРИМЕРИ ИЗ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА:

Стојановић
против Србије,
пара. 72-75;
Јованчић против
Србије, пара. 18 и
23 и Милошевић
против Србије,
пара. 12-15,16
и 20

Отварање преписке подносиоца који је био лишен слободе од стране затворских органа (дописи подносиоца били су печатирани) представља мешање у вршење права на поштовање приватног живота, које није у то време испуњавало услов „усклађености са законом“. Неусклађеност са законом огледала се у томе што није постојала конкретна судска одлука којом се налаже отварање преписке, а поред тога у то време важећа затворска правила и прописи били су недовољно јасни. Стога, Европски суд је утврдио повреду члана 8 Конвенције.

4

ДРЖАЊЕ ДНК-А БАЗЕ ПОДАТАКА О МОГУЋИМ УЧИНИОЦИМА КРИВИЧНИХ ДЕЛА

Већ само држање базе података о чињеницама које су део приватног живота (узорци нечијег ДНК) представља мешање у право на поштовање приватног живота. Да ли се ради о недопуштеном мешању, зависи од контекста у којем су ти подаци забележени и задржани, природи те базе података, као и начину на који се та база користи.

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА:

Држање ДНК узорка подносиоца представке у ДНК бази података, који су узети од њих у току кривичног поступка у ком они нису осуђени, повредило је њихово право на поштовање приватног живота, будући да су задржавањем узорка ДНК сами подносиоци третирани исто као и осуђени извршиоци кривичних

дела, иако они сами нису никада осуђени за било које кривично дело. Поред тога, није ни постојала могућност надзора над оправданошћу држања појединих узорка ДНК у бази података. У том смислу, у односу на подносиоце представке, држава није одмерила праву меру између интереса подносиоца за поштовањем њиховог приватног живота и јавног интереса за спречавањем извршења кривичних дела.

С. и Марпер
против
Уједињеног
Краљевства,
пара. 101-126

5

ОДСУСТВО РАВНОТЕЖЕ ИЗМЕЂУ ПРАВА НА ОДБРАНУ ОКРИВЉЕНОГ И ПРАВА ЖРТВЕ НА ПОШТОВАЊЕ ПРИВАТНОГ ЖИВОТА

У току кривичног поступка може доћи до настанка позитивне обавезе државних органа да заштите право на приватан живот одређених лица која се појављују у кривичном поступку. То се, на првом месту, односи на жртву кривичног дела, коју судија мора да адекватно заштити од задирања у њен приватни живот које не би било сразмерно праву окривљеног на одбрану.

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА:

Суд пред којим се води кривични поступак дужан је да брине о успостављању правичне равнотеже између права на одбрану окривљеног и права жртве на поштовање приватног живота. Суд који спроводи кривични поступак дужан је да на примерен начин заштити жртву од даље трауматизације која може да јој буде узрокована непримерним и непотребним радњама било ког другог учесника у поступку (окривљеног, браниоца, вештака, итд.). Ово је посебно изражено у кривичним поступцима који се воде у вези са кривичним делима против полне слободе.²

Ипсилон против Словеније, пара. 114-116

6

НЕДОВОЉНО ЕФИКАСНО СПРОВОЂЕЊЕ КРИВИЧНОПРАВНИХ МЕХАНИЗАМА КОЈИМА БИ ТРЕБАЛО ДА СЕ ПРУЖИ ОДГОВАРАЈУЋА ЗАШТИТА ФИЗИЧКОМ И ПСИХИЧКОМ ИНТЕГРИТЕТУ ОШТЕЋЕНОГ КАО БИТНОМ АСПЕКТУ ПРИВАТНОГ ЖИВОТА

Кривични поступак, такође, представља средство којим држава мора да испуни позитивну обавезу заштите права на поштовање приватног живота. Наиме, спровођење делотворног кривичног поступка којим се пружа делотворна заштита лицу од насилних напада на његов физички и психички интегритет, као дела његовог приватног живота, представља испуњавање позитивне обавезе државе у смислу члана 8 став 1 Конвенције. Захтеви испуњавања позитивне обавезе своде се на:

² Анализа пресуде *Ипсилон против Словеније* налази се у одељку под називом „Анализе пресуда“.

а) постојање одговарајућег законског оквира којим се санкционише насиље извршено од стране трећих лица или представника државе и

б) одговарајућу употребу тих законских одредби у конкретном случају.

ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ ЕВРОПСКОГ СУДА:

Држава је повредила своју позитивну обавезу из члана 8 тиме што није пружила одговарајућу и ефикасну заштиту физичком интегритету подносиоце. Европски суд свој закључак образлаже тиме што су надлежни органи након одбацивања кривичне пријаве (од стране јавног тужиоца), онемогућили подносиоце да преузме кривично гоњење. Штавише, покренут прекршајни поступак је окончан због застарелости, чиме је пропуштено да се правноснажно одлучи о кривици.

Сандра Јанковић против Хрватске, пара. 45, 57-58

НАВОЂЕНА ПРАКСА ЕВРОПСКОГ СУДА

БРОЈ	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	БРОЈ ПРЕДСТАВКЕ	ДАТУМ ДОНОШЕЊА
1.	<i>Вејкфилд против Уједињеног Краљевства (Wakefield v. the United Kingdom)</i>	15817/89	одлука о неприхватљивости од 1. октобра 1990.
2.	<i>Драгојевић против Хрватске (Dragojević v. Croatia)</i>	68955/11	пресуда од 15. јануара 2015.
3.	<i>Даџн против Уједињеног Краљевства (Dudgeon v. the United Kingdom)</i>	7525/76	пресуда од 22. октобра 1981.
4.	<i>Заоставштина Кристин Филтинборг Мортесен против Данске (Estate of Kresten Filtenborg Mortensen v. Denmark)</i>	1338/03	одлука о неприхватљивости од 15. маја 2006.
5.	<i>Икс против Исланда (X v. Iceland)</i>	6825/74	одлука о неприхватљивости од 18. маја 1976.
6.	<i>Икс против Швајцарске (X. v. Switzerland)</i>	8257/78	одлука о неприхватљивости од 10. јула 1978.
7.	<i>Ипсилон против Словеније (Y. v. Slovenia)</i>	41107/10	пресуда од 28. маја 2015.
8.	<i>Исаковић Видовић против Србије (Isaković Vidović v. Serbia)</i>	41694/07	пресуда од 1. јула 2014.
9.	<i>Сандра Јанковић против Хрватске (Sandra Janković v. Croatia)</i>	38478/05	пресуда од 5. марта 2009.

БРОЈ	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	БРОЈ ПРЕДСТАВКЕ	ДАТУМ ДОНОШЕЊА
10.	<i>Јованчић против Србије</i> (<i>Jovančić v. Serbia</i>)	38968/04	пресуда од 5. октобра 2010.
11.	<i>Лески и други против Уједињеног Краљевства</i> (<i>Laskey and Others v. United Kingdom</i>)	21627/93, 21628/93 и 21974/93	пресуда од 19. фебруара 1997.
12.	<i>Клас и други против Немачке</i> (<i>Klass and Others v. Germany</i>)	5029/71	пресуда од 6. септембра 1978.
13.	<i>Леандер против Шведске</i> (<i>Leander v. Sweeden</i>)	9248/81	пресуда од 26. марта 1987.
14.	<i>Милошевић против Србије</i> (<i>Milošević v. Serbia</i>)	32484/03	пресуда од 18. јануара 2011.
15.	<i>Нимиц против Немачке</i> (<i>Niemietz v. Germany</i>)	13710/88	пресуда од 16. децембра 1992.
16.	<i>Реклос и Давурлис против Грчке</i> (<i>Reklos and Davourlis v. Greece</i>)	1234/05	пресуда од 15. јануара 2009.
17.	<i>Салонтаји–Дробњак против Србије</i> (<i>Salontaji – Drobnjak v. Serbia</i>)	36500/05	пресуда од 13. октобра 2009.
18.	<i>С. и Марпер против Уједињеног Краљевства</i> (<i>S. and Marper v. the United Kingdom</i>)	30562/04 и 30566/04	пресуда Великог већа од 04. децембра 2008.
19.	<i>Стојановић против Србије</i> (<i>Stojanović v. Serbia</i>)	34425/04	пресуда од 19. маја 2009
20.	<i>Фон Хановер против Немачке (бр. 2)</i> (<i>Von Hannover v. Germany (no. 2)</i>)	40660/08 и 60641/08	пресуда Великог већа од 7. фебруара 2012.

ПОДРШКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ПРАВОСУДНОЈ АКАДЕМИЈИ
Теразије 8/1, 11000 Београд, Србија

Т: +381 11 3023 866

Ф: +381 11 3023 877

info@jap.rs

**BRITISH
COUNCIL**

Пројекат спроводи конзорцијум
који предводи British Council